

Horváth Milán¹

MAGYAROK MACEDÓNIABAN

Abstract

The aim of this paper is to introduce the life of a little Hungarian diaspora community in Macedonia, and to reveal interesting correlations between the two countries' historical events and their effects on each other's culture. It is shown through the personal experiences of the author, who has spent six months at the Hungarian community in Skopje, teaching Hungarian and shooting documentary films. The paper introduces the history and the life of the community, reveals the connection between the Greek civil war of the 1950s and the Macedonian reception of the Hungarian literature. It tells the story of a little western Macedonian town, Krushevo's remembrance of the Hungarian refugees of 1956, also shows the difficulties of teaching Hungarian for the Macedonian-speaking members of the community and the history of language teaching in Skopje.

Keywords: *Hungarians in Macedonia, teaching Hungarian as a Foreign Language, reception of the Hungarian literature in Macedonia, refugees of 1956*

Kulcsszavak: *magyarok Macedóniában, magyar mint idegen nyelv oktatás, a magyar irodalom macedón recepciója, 1956-os menekültek*

1. Bevezetés

Régi közhely, hogy nincs a világnak olyan pontja, ahol az ember ne futna lépten-nyomon magyarokba. Ez talán ma, a fapados repülőjáratok és szállásmegosztó oldalak korában még kevésbé meglepő. Emellett ezt a tapasztalatot erősíti a történelmi okokból kifolyólag rendkívül kiterjedt, és máig növekvő magyar diaszpóra is. Mindezek alapján talán nem kellett volna meglepődnöm, mikor 2014-ben a Kőrösi Csoma Sándor Program tájékoztató levelében Macedónia állt a célterületemnél. Én azonban mégis meglepődtem, ugyanis ez azt jelentette, hogy e kis balkáni országban nemcsak, hogy élnek magyarok, de – mivel ez a programban való részvétel feltétele – aktív szervezeti formában működnek is. Rögtön felmerült bennem három kérdés: hányan kik és hogyan kerültek oda? Kérdéseimre (legalábbis részben) azóta választ kaptam. Sőt, azt is megtudtam, hogy mi köze van a görög polgárháborúknak a magyar irodalom macedón recepciójához, és hogy miért szurkolnak

¹ Horváth Milán az ELTE végzős hungarológia mesterszakos hallgatója; milanhorv0521@gmail.com

egy nyugat-macedón kisváros focicsapatának úgy, hogy „Hajrá magyarok!”. Nézzük meg ezeket, szépen sorjában!

2. Hányan, kik, hogyan?

Talán az első kérdésre a legnehezebb válaszolni. A legutóbbi népszámláláson mintegy 180-an vallották magukat magyarnak az országban, azonban a speciális identitáskonstrukciók, a népszámlálási rendszer sajátosságai és a jelenkori változások miatt a valós szám akár a többszöröse is lehet a fenti adatnak. Kissé elcsépelten azt is mondhatnánk, hogy értelmezés kérdése. Bár számottevő kisebbségről semmiképpen sem beszélhetünk a macedóniai magyarság esetében, rendkívül jó láthatósággal rendelkeznek, és aktívan működő, egységes szervezetbe tömörülnek.

A másik két kérdésre könnyebb választ adni. A macedóniai magyarokat három fő csoportra oszthatjuk. Az elsőbe azok tartoznak, akik fiatalon, a hatvanas-hetvenes években főleg a Vajdaságból, esetleg Erdélyből vagy Magyarországról érkeztek az akkori jugoszláv tagállam, Macedónia területére. Többségük személyes kapcsolatok útján, vagy a jobb munkalehetőségek reményében érkezett a macedón fővárosba, Szkopjéba, ahol meg is találták a számításukat, hamar munkába álltak, és lakást is kaptak. Ők nagy többségben fiatal lányok voltak, akik aztán végleg le is telepedtek, családot alapítottak Szkopjében.

A második csoportba az úgynevezett égeiek tartoznak. Talán az ő történetük a legérdekesebb. Ők olyan macedónok, görögök, akik a múlt század közepéig Görögország északi, Makedóniának nevezett területén éltek, ám a görög polgárháború alatt menekülniük kellett és többek között Magyarország fogadta be őket. Egész családok menekültek hazánkba, ekkor jött létre a magyarországi görög falu Beloianis is, legtöbben itt éltek évtizedekig. Sokan kisgyermekként kerültek ide, vagy már Magyarországon születtek. Itt jártak iskolába, itt kezdtek el dolgozni, gyermekeik is itt születtek. A macedón és a görög mellett második, harmadik anyanyelvükként sajátították el a magyar nyelvet. Macedónia 91-es függetlenedése után sokan lelkiismereti okokból az észak-görög Makedónia helyett a Macedón Köztársaságba költöztek „haza”. Mikor tudomást szereztek a Szkopjében működő magyar szervezetről, ők is nagy számban csatlakoztak. Nekik Magyarország, a magyar kultúra a fiatalságukat jelenti, örömmel vesznek részt minden rendezvényen, ápolják sajátos magyarságukat a mai napig, gyermekeiknek is továbbadják a magyar nyelvet.

A harmadik csoportba az ezredforduló után Macedóniába került magyarokat sorolhatjuk, akik különböző cégek képviselőiként kerültek (és kerülnek a mai napig) az országba. Sokan csak ideiglenesen telepednek le, de többen már hosszú ideje élnek az ott. A szervezeti életből ők veszik ki legkevésbé a részüket.

A fenti három csoporton kívül természetesen vannak még ezektől eltérő érdekes egyéni történetek is, de a macedóniai magyarok többsége ezekbe tartozik.

A szkopjei magyarok véletlen találkozások folytán nagyon hamar kapcsolatba ke-

rültek egymással, és már az első évektől rendszeres találkozókat tartottak, kezdetben kávéházakban, lakásokban. Az azóta nagyszülőkké lett fiatalok a mai napig is rendszeresen találkoznak, közösségük bővült gyermekeikkel, unokáikkal. A kétezres évek elején nagy változás állt be a szervezeti életben, mikor a Magyar Telekom felvásárolta a macedón távközlési vállalatot, és teljes magyar vezetéssel létrejött a T-Mobile Macedónia. Mikor felfedezték a magyar közösséget az ott dolgozók, rögtön felajánlották a segítségüket. Ők javasolták, hogy hivatalosan is alakuljanak szervezetté, így jött létre 2003-ban a Macedóniai Magyarok Teleház Szervezete. A T-Mobile kifizette az első klubház egyéves bérleti díját, berendezést, számítógépet adományoztak a csoportnak. Az ő segítségükkel intézményesült magyar közösségnek innentől kezdve sokkal több lehetősége nyílt magyarságuk ápolására. Minden évben ünnepeket szerveznek a nemzeti ünnepeken és mikuláskor, emellett a klubgyűlések is rendszeressé váltak, nagyobb nyilvánosságot kaptak, többször a televízióba is bekerültek. Mivel elterjedt a szervezet híre, egyre többen szereztek róluk tudomást és csatlakoztak hozzájuk, jelenleg több mint száz tagot számlálnak. Így talált a szervezetre a mostani elnök, Sutus József is, aki vajdasági magyarként a Jugoszláv hadsereggel került Macedóniába. Csatlakozott még a szervezethez néhány macedón fiatal is, akik „csak” barátságokon keresztül kötődnek a magyarsághoz, de az évek során ők is aktív tagjai lettek a Teleháznak. Olyannyira, hogy például két fiatal macedón énekeslány állandó fellépője a magyar vonatkozású eseményeknek, a legkülönbözőbb dalokból álló, folyamatosan bővülő repertoárjuk szövegét mindig lefordítják, megtanulják, és magyarul éneklük. Egyszerűen képtelenség mosoly nélkül hallgatni őket. A Teleház fiataljai között több zenész is van, így ezeken az eseményeken egész zenekari produkcióval lépnek fel a fiatalok.

3. Az oktatás

3.1. A nyelv kérdése

Nyelvi szempontból nagyon vegyes a közösség. Az fiatalon ideköltözött magyarok szinte tökéletesen megőrizték a nyelvüket, a korai egymásra találásnak köszönhetően. Azonban mivel a legtöbben vajdasági származásúak, akik már ideköltözésükkor beszéltek szerbül, nem a magyar lett a családok domináns nyelve, hiszen ők könnyebben tudtak alkalmazkodni a többnyire macedónul beszélő férjükhöz. A munka, a mindennapi élet nyelve is a macedón volt, így praktikus okokból ők is minél hamarabb igyekeztek elsajátítani a helyi nyelvet, ezért otthon is ezt használták. Gyermekeikhez is ezért beszéltek macedónul az iskolás éveik előtt, hiszen tudták, hogy az iskolát ezen a nyelven kell majd végezniük. Jellemző tendencia, hogy az elsőszülött gyermekek még jobban tudnak magyarul, a második, harmadik gyerek azonban már alig-alig. Ez a tendencia folytatódott, a gyermekek is vegyes házasságokba léptek, így az unokák már egyáltalán nem beszélnek a magyar nyelvet, azonban sok esetben identitásuk megmaradt. Ők is rendszeresen vesznek részt a Teleház rendezvényein, műsorokat szerveznek, éne-

kelnek, verset mondanak. Néhányan a másodgeneráció tagjai közül magas szintű, de származásnyelvi hiányosságokkal küzdő magyar nyelvet beszélnek, az égei macedónok pedig gyakorlatilag a mai napig anyanyelvi szinten beszélik a magyart. A fentiekből látható, hogy bár Macedónia földrajzilag nincs olyan távol Magyarországtól, a helyi magyarok kis szórványközösség lévén a diaszpóra általános kihívásaival küzdenek, a magyar nyelv fennmaradása gyenge lábakon áll, de az identitás, a magyar kultúrához fűződő egyéb szálak erősek még.

3.2. Nyelvoktatás

Már az előzetes egyeztetések során kiderült, hogy a Kőrösi Csoma Sándor Program ideje alatt legfőbb feladatunk a nyelvoktatás lesz, hiszen a fent említett okokból ezen a területen tapasztalható a legnagyobb hiányosság. Rengeteg érdeklődő gyűlt össze a meghirdetett megbeszélésre, így több mint harminc diákkal indult el két kezdő és egy haladó csoport, egyenként heti háromszor másfél órában. Ebből is látszik, hogy a magyarul már alig-alig tudó másod- és harmadgeneráció nagyon szeretné megtanulni a nyelvet.

A lelkesedés tehát adott volt, a nyelvoktatás mégsem volt problémamentes. Hiába a magyar származás, a diákok klasszikus idegen nyelvként tanulják a magyart, gyakorlatilag semmilyen előnyük nincs egy átlag nyelvtanulóval szemben, ráadásul anyanyelvük sem szolgál sok segítséggel a magyar tanuláshoz, hiába a kontrasztív szemlélet, a magyar nyelv struktúrájában, szókincsében, és írásrendszerében is teljesen különbözik a macedóntól. (Kivéve persze a hatalmas közös szókincset az ételnevekből.) A macedón nyelv az indoeurópai nyelvcsalád délszláv nyelvei közé tartozik, és mint ilyen, erősen flektáló, csakúgy, mint a közvetítőnyelvként használt angol. Így a diákoknak meglehetősen nehezükre esett a magyar nyelv agglutináló sajátosságainak készséggé fejlesztése, folyton előljáró szavakat, valamiféle kötőszavakat vártak, és a végződéseket is gyakran írták külön a szótótól. Ám hogyha meg is találták a helyes toldalékot, rögtön szembesülniük kellett a számukra szintén teljesen idegen magánhangzó-harmóniával és az illeszkedés szabályával, ami szintén rengeteg fejtörést okozott nekik. A szerkezeti akadályok közül számukra mégis a rendkívül gazdag magyar esetrendszer volt a legnagyobb, a macedón nyelvben ugyanis egyetlen eset sincs. Így például az irányhármasság és a tárgyasság kifejezése jelentős problémákat okozott nekik. Legtöbbet a tárgyraggal kellett foglalkoznunk, ez ugyanis szemantikai kiüresedettsége miatt teljesen érthetetlen volt számukra, még csak hasonlóval sem találkoztak. Ennek helyes rögzítése viszont nagyon fontos a határozott ragozási paradigma tanításához, ami talán a legtöbb döbbséget szülte az órákon. És ha mindez nem lenne elég, az ő négy magánhangzójukkal szemben a magyarban tizennégyet kell tudniuk megkülönböztetni hallás után és írásban is, ahol az írásjeleket sokszor teljesen elhagyták, hiszen a cirill írásrendszerű macedón és az általuk még jól beszélt angol sem használ mellékjeleket.

A nyelvészeti okokon túl több emberi tényező is nehezítette a haladást, beköszönött ugyanis a mediterrán nyár, ami a hegyekkel körülölelt Szkopjét kis túlzással katlan-

ná változtatta, ami természetesen nem tett túl jót a nyelvórák látogatottságának, (és a mindinkább igyekvő nyelvtanárnak sem). Közhely ide vagy oda, a Balkánon nehéz bármit is szervezni a nyáron. A szervezet egésze lassabban működik ilyenkor, ritkábbak az események.

Az elmaradók a nyár végéhez közeledve nagyrészt visszatértek, így szükségessé vált egy felzárkóztató csoport létrehozása is, amibe új diákok is be tudtak kapcsolódni. Tisztában voltam vele, hogy hat hónap alatt nem lehet csodát tenni, így fő célom az volt a nyelvórákkal, hogy egy olyan szintre jussanak el a diákok, ahonnan „már nincs visszaút”, távozásom után is folytassák a tanulást. Ezt többé-kevésbé sikerült is elérni, a leglelkesebbek megtalálták a módját a folytatásnak, Czinege-Panzova Annamária, a Balassi Intézet szkopjei lektora átvette a csoportokat.

A kisebb létszámú, kizárólag származásnyelviéből álló haladó csoportban nagyon vegyes nyelvi szintű diákok voltak, elsődleges célom itt a szókincsbővítés, beszédképesség-fejlesztés és a nyelvtan tudatosítása volt. Rengeteg kiegészítő anyagot használtunk, sok szituációs gyakorlatot játszottunk, olvastunk és értelmeztünk kortárs magyar irodalmi műveket. Nagyon látványos haladást sikerült elérni velük, a kurzus végén már magabiztosan kommunikáltak gyakorlatilag bármilyen témában.

3.3. Magyar kurzus az egyetemen

Összességében nagyon sikeresnek ítélem a nyelvórákat, látogatottságuk és hangulatuk is bizonyítja, hogy nagy szükség van erre a macedóniai magyar közösségben. Minde mellett természetesen nem én voltam az első, aki magyar órákat tartott Szkopjében. A nyolcvanas évek végétől van magyar vendégoktató a Szent Kiril és Metód Tudományegyetem Blazse Koneszki Filológiai Kar Török Nyelv és Irodalom Tanszékén. A magyar nyelvet – egyetlen finnugor, és a lengyel és a cseh mellett az egyetlen közép-európai nyelvként – szabadon választható kurzusként tanulhatják a nagytöbbségben török szakos diákok. Jelenleg Czinege-Panzova Annamária a lektor az egyetemen, aki minden félévben két csoportnak tart heti 4 órát, mintegy 50 érdeklődő macedón, albán és török diáknak. Óráiban legalább akkora hangsúlyt kap a kultúra, mint a nyelv, így a diákok megismerhetik a magyar irodalmat és történelmet is. Annamária – maga is fordító léven – sokat fordít diákjaival a kortárs magyar irodalomból.

4. Magyar irodalom macedónul

Annamária és férje Zlatko Panzov az elmúlt években sorra fordította a magyar modern és kortárs műveket macedón nyelvre. Legutóbb Tóth Krisztina Pixel című könyve jelent meg az ő fordításukban, de megjelentették már többek között Szécsi Noémi, Hamvas Béla és Örkény István műveit is, ezek közül némelyik kötet már a második kiadást is megérte.

A magyar irodalom macedón sikerei azonban nem előzmény nélküliek. 1948-ban a görög polgárháború alatt menekülni kényszerülő égei családok között volt Paskal

Gilevski családja is, aki gyermekként hagyta el szülőföldjét, és a sors éppen Magyarországra vetette. Itt kezdett el hivatásszerűen foglalkozni irodalommal és műfordítással. Gilevski visszatérve Macedóniába elismert író, költő és műfordító, a macedón irodalmi élet meghatározó alakja lett, 10 évig volt programigazgatója az Európa szerte elismert Sztugai Költészeti Esteknek. A hatalmas műveltséggel és kiterjedt életművel rendelkező író Petőfi vezette az irodalomhoz, akinek műveit 10 évesen olvasta először, és ekkor el is határozta, hogy lefordítja macedónra. Azóta több fordításkötete jelent meg a költőtől. Petőfi mellett főleg a 20. század magyar irodalmát interpretálta, külön kötetben jelentette meg József Attila műveit, és egy átfogó antológiát is kiadott a modern magyar költőktől, csak néhányat említve Illyés Gyula, Weöres Sándor, Vas István, Petri György, Tandori Dezső műveiből válogatott. Eddig több mint ötven fordításkötete jelent meg, idén az Egri Csillagok került fel a macedón könyvespolcokra a fordításában. Kissé groteszken fogalmazva így járult hozzá a görög polgárháború és egy fiatal menekült a magyar kultúrdiplomáciához.

5. Magyar élet Szkopjében

Macedóniában folyik tehát az élet, Szkopjében hetente, kéthetente biztosan találhatunk valamilyen magyar vonatkozású eseményt. Ezt a palettát igyekeztem én is bővíteni az ott eltöltött hat hónap alatt. A nyelvórák mellett igyekeztem olyan rendezvényeket szervezni, amik felkelthetik a másod- és harmadgenerációs magyarok érdeklődését is, hiszen rajtuk múlik a szervezet jövője. A költészet napján interaktív felolvasóestet szerveztem, ahol a hallgatóság párhuzamosan hallgathatta magyar költők verseit magyar és macedón nyelven, elhangzottak versmegzenésítések és költészetből inspirálódó videó munkákat is vetítettünk a Teleház klubtermében, miközben magyar borokat kóstolhattak az érdeklődők. A nyáron heti rendszerességgel filmklubot tartottunk, amin rengeteg fiatal vett részt rendszeresen. Történelmi előadásorozatot is indítottam, aminek az 56-os forradalomról szóló záró alkalma a Szkopjei Kortárművészeti Galériában kapott helyet, és szintén nagyszámú érdeklődőt vonzott. A fiatalokkal a nyáron nagy erővel készültünk a Külhoni Magyar Fialok Találkozójára, ahol egy 15 fős csapattal próbáltuk a Képzelt Riport egy Amerikai Popfesztiválról című musicalt, ami – bár végül nem adhatták elő – hatalmas csapatépítő erővel bírt.

Emellett a Julianus Program számára dokumentáltam Szkopje magyar vonatkozású helyeit, a (két!) Liszt Ferenc, a Kossuth Lajos, Petőfi Sándor és Budapest utcát, és a környékbeli magyar katonai emlékhelyeket.

A Teleház magját képező idősebb generáció hatvan-hetven éves, ők alapították meg a szervezetet, ők a közösség alapjai. Valamilyen formában mindenképpen szerettem volna megörökíteni a történeteiket, hiszen ezeken keresztül közelebb kerülhetünk egy ilyen kis országban működő, kevés forrással rendelkező diaszpóra közösség problémáihoz, létrejöttéhez és fennmaradásához. Ezért kezdtem bele az interjúkészítésbe. Talán kissé nagyképpű dokumentumfilmnek nevezni a kezdeményezést, hiszen semmilyen

filmes múlttal nem rendelkezem, és az anyag egyelőre interjúk sorozatából áll csupán, de hát nem volt lehetőségem profi filmes stáb bevonására. Mindenesetre adott volt a történet, egy diktafon és egy tükörreflexes fényképezőgép, így hát nekiláttam. Minden családot otthonában kerestem fel, ahol mindenki készségesen mesélte el a történetét. Betekintést nyerhettem a 60–70-es évek magyar és jugoszláv viszonyaiba, és a görög polgárháború borzalmaiba is. Azt hiszem megfelelő technika és filmes képzettség nélkül is érdekes anyagot sikerült összegyűjteni.

6. Krushevo, ahol magyarul szurkolnak

Valahogy ezután is úgy alakult, hogy a videózás a mindennapjaim része maradt, ugyanis mentorom Sutus József és a Nagykövetség munkatársai egy nagyon érdekes történetre bukkantak. Onnan indult az egész, hogy egy nyugat-macedón kisvárosban, a hegyek között fekvő Krushevóban egy magyarul aláírt festményre bukkantak. Ebből kiindulva kiderült, hogy az 1956-os forradalmat követően több száz magyar élt átmenetileg Krushevóban, és a város lakói a mai napig őrzik az emlékezetüket. Józseffel úgy döntöttünk, hogy felkutatjuk ezeket a történeteket, videózunk és interjúkat készítünk a helyiekkel ezzel kapcsolatban, így ennek érdekében háromszor utaztunk le a városkába.

Már előre megszerveztünk egy találkozót egy helyi idős újságíróval, aki korábban már foglalkozott a történettel. Első találkozásunkkor az ő segítségével jutottunk el olyanokhoz, akik emlékeznek az ott élő magyarokra, és ismerik a történeteiket. Ám már az első megbeszélte interjú előtt is talákoztunk helyiekkel, akik tudtak nekünk segíteni. Először az öregek otthonában próbáltunk kérdezősködni a magyarok felől.

Már itt is rengetegen voltak, akik hajlandóak voltak velünk beszélni, újabb és újabb emberekhez küldtek bennünket, felbolydult a kisváros, híre ment ottlétünk céljának, és mindenki hihetetlen vendégszeretettel fogadott minket, invitált be az otthonába, újabb és újabb tippekkel láttak el bennünket. Egyre világosabbá vált, hogy ez a történet a helyiek szívügye. Talákoztunk egy volt határőrrel, aki a Jugoszláv határon segítette átjutni a menekülteknek, majd miután leszerelt és hazatért Krushevóba, viszontlátta őket, és tovább segítette a sorsukat, sőt majdnem feleségül vett egy magyar lányt, akinek aztán Kanadába kellett költözni a családjával.

Egy másik idős úr mesélte el a Pito Guli focicsapat történetét, aminek az 56-57-es évek a legsikeresebb évei voltak, épp a magyarok miatt. Ugyanis megtudtuk tőle, hogy (az ötvenes évek magyar fiataljaitól nem túl váratlan lépésként), érkezésük után rögtön focicsapatot alapítottak, amitől rengeteget tanult a helyi csapat. A Pito Guli edzőségét is egy bizonyos József vette át, akinek sajnos csak a keresztnevére emlékeznek, és akinek az irányítása alatt egy egész ligát jutott feljebb a csapat. Azóta is a legnagyobb sikerüknek tartják ezt az időszakot, és nagyon hálásak a magyar játékosoknak ezért, akik többen játszottak a város csapatában is abban az időben. Ezért alakult ki az a szokás, hogy „Hajrá magyarok!”-kal szurkolnak a helyi csapatnak, amely szokás részben még a mai napig is él. Interjúkat készítettünk volt játékosokkal, és az edzővel, aki átvette a csa-

pat irányítását Józseftől, mindenki hatalmas lelkesedéssel beszélt az időszakról, József egyedi edzés módszereiről. Körbevezettek minket a jelenlegi pályán, és megmutatták a korabeli pálya helyét is, közben pedig hallgattuk és rögzítettük a történeteiket.

További látogatásaink alatt is rengeteg személyes történetet hallottunk a helyiektől. Sokan a saját házaikba fogadták be és tartották el a menekülteket, és barátságokat kötöttek velük a nyelvi korlátok ellenére is. Még sokáig tartották a kapcsolatot a később nagyrészt Kanadába emigrált magyarokkal, akikre máig jó szívvel emlékszik és emleget még a fiatalabb generáció is. Minden túlzás nélkül, ezt a történetet mindenki ismeri a városban. Szerelmek is szövődtek a helyiek és magyarok között, fájdalmas, kényszerű elválásokról is meséltek nekünk. Egy kilencvennyolc éves néni könnybe lábadt szemekkel emlékezett Bélára, aki még hosszú évekig küldött ajándékokat Kanadából, mielőtt elveszítették a kapcsolatot. Körbevezettek a Vörös Kereszt által biztosított szálláshelyeken is, ahol évekig éltek a menekültek, előkerestek nekünk régi fényképeket, leveleket. Még a helyi televízióban és a rádióban is bemondták, hogy akinek van bármilyen anyaga, vagy tud bármit a magyarokról, az jelentkezzen. Hatalmas mennyiségű anyag gyűlt össze, amit Sutus József közbenjárására a macedón televízió segít majd szerkeszteni és vágni, így remélhetőleg a történethez méltó eredmény születik majd.

7. A Teleház jövője

Macedónia ezzel a maréknyi, de hihetetlenül lelkes közösséggel, a Teleházzal felkerült a magyar diaszpóra térképére. A nagyon vegyes múltú, vajdasági, erdélyi, magyarországi és égei származású tagokat a magyar kultúra kapcsolja össze, a törekvés, hogy fenntartsák a Teleházat és átadják a fiataloknak a klub irányítását. Ehhez azonban kell az, hogy minél többen kapcsolatba kerüljenek közülük a magyar nyelvvel is, így a nyelvóráknak továbbra is fontos szerep jut majd. Ám azon sem lepődnek meg, ha harminc év múlva Szkopjéba látogatva egy legalább ugyanennyire aktív kulturális életű közösséget találnék, ahol csak elvétve beszélnek magyarul. A Teleház az élő példa arra, hogy bár fontos eleme az identitásnak, a nyelv nem minden.